

Työväenliikkeen kirjaston ohje elektroniseen julkaisemiseen

Työväenliikkeen kirjaston ohje on suunnattu *Työväenperinne ry:n* jäsenjärjestöille ja muille sidosryhmille.

Pyydämme lähettämään painettujen julkaisujen lisäksi myös tiedot elektronisista julkaisuista Työväenliikkeen kirjastoon. Elektroniset julkaisut kuvaillaan *Työväenliikkeen kirjaston Open Access -kokoelmaan* [Helka-tietokantaan](#), Kansalliskirjaston [Melinda](#)-tietokantaan ja [Finna.fi](#):hin. Kirjastojen yhteisten hakujärjestelmien kautta tieto julkaisuista voi levitä laajasti.

Elektroninen julkaisu voi olla yksinkertaisimmillaan painetun julkaisun pdf-versio, joka on linkitetty esimerkiksi organisaation verkkosivuille. Julkaisukanavan/-kanavien valinta kannattaa suunnitella niin, että julkaisun pysyvyys ja pitkäaikainen säilytys on turvattu.

Elektroniset yksittäisteokset ja sarjojen osat Heldaan

Työväenliikkeen kirjasto tarjoaa sidosorganisaatioilleen tallennusmaksua vastaan mahdollisuutta julkaista yksittäisiä julkaisuja tai monografiasarjoja kirjaston digitaalisessa julkaisuarkistossa, joka on osa Helsingin yliopiston [Helda](#)-arkistoa. Arkisto voi toimia aineistojen yksinomaisena säilytyspaikkana tai rinnakkaistallennuspaikkana.

Julkaisut ovat avoimesti kaikkien luettavissa Työväenliikkeen kirjaston julkaisuarkistosta (<https://helda.tyovaki.fi>). Julkaisun löydettävyyttä lisää se, että julkaisu kuvaillaan kirjastojen yleisten standardien mukaisesti ja yksityiskohtaisesti. Löydettävyyttä parantaa tietojen siirtyminen julkaisuarkistosta useisiin hakupalveluihin, muun muassa [Finnaan](#).

Julkaisujen luettelointi, sisällönkuvailu ja tallentaminen tehdään Työväenliikkeen kirjastossa. Julkaisut tallennetaan PDF/A-muodossa, joka on pitkäaikaissäilytykseen ja arkistointiin tarkoitettu tiedostomuoto. Työväenliikkeen kirjaston julkaisuarkistoon tallennettaessa julkaisu saa *pysyvän osoitteen (URN)*, joka mahdollistaa julkaisun pitkäaikaisen saatavuuden ja on avuksi julkaisuun viitattaessa. Julkaisun säilytyksestä vastaa toistaiseksi Helsingin yliopiston kirjasto, jolta Työväenperinne ry ostaa Helda-julkaisuarkistopalvelun ylläpidon.

Aikakaus- tai sanomalehtiä ei tallenneta Heldaan. Jäsenjärjestöjen ja muiden sidosryhmien yleiseen jakeluun tarkoitettut sähköiset lehdet kannattaa kuitenkin luetteloita kirjastotietokantoihin.

Kansalliskirjaston palvelut

Kansalliskirjasto ylläpitää digitaalisten aineistojen tietokantaa, jonne tallennetaan mm. sanoma- ja aikakauslehtiä (<https://digi.kansalliskirjasto.fi>).

Lain kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä (1433/2007) mukaan julkaisijan on luovutettava vapaakappale digitaalisista julkaisuista Kansalliskirjastoon. Julkaisut voi luovuttaa vapaakappaletoimistoon käyttäen verkkolomaketta <https://luovutuslomake.kansalliskirjasto.fi/> tai SFTP-yhteyden kautta tai tallennevälineellä. Toiminnan tarkoituksena on kansallisen digitaalisen julkaisu tuotannon säilyttäminen ja saattaminen tutkijoiden ja muiden tiedon tarvitsijoiden käyttöön nyt ja tulevaisuudessa. Aineistot kuvaillaan soveltuvin osin kansallisbibliografia Fennicaan ja kansallisdiskografia Violaan, jotka ovat käytettävissä Kansalliskirjaston hakupalvelussa <https://kansalliskirjasto.finna.fi/>. Talletetut aineistot ovat paikallisesti käytettävissä Kansalliskirjastossa ja muissa vapaakappalekirjastoissa sekä Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa ja Eduskunnan kirjastossa olevilla vapaakappaletyöasemilla.

Artikkeleja voi tarjota Työväentutkimus Vuosikirjaan

Työväenperinne ry kustantaa Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan Julkaisuforumissa perustasolle 1 luokitettua Työväentutkimus Vuosikirjaa, joka julkaistaan sekä painettuna että elektronisena journal.fi-palvelussa. Artikkeleja työväentutkimuksen alalta voi tarjota julkaistavaksi Työväentutkimus Vuosikirjan toimituskunnalle (<https://tyovaenperinne.fi/tyovaentutkimus>). Artikkelit saavat journal.fi:ssä pysyvän osoitteen, *DOI-tunnisteen*. Journal.fi:stä tieto artikkeleista siirtyy myös Finnaan.

ISBN- JA ISSN-tunnus

Kustantajan tehtävänä on hakea ISBN-tunnus julkiseen käyttöön tarkoitetuille erillisteoksille ja ISSN- tunnus jatkuvasti ilmestyville julkaisuille. Erillinen tunnus on haettava sekä painetulle että elektroniselle julkaisumuodolle, ja molempien tunnuksat ilmoitetaan kaikissa julkaisun ilmiäsuissa ohjeen mukaisessa paikassa. ISBN- tai ISSN-tunnus on edellytys sille, että julkaisu voidaan tallentaa kirjastojärjestelmiin ja kirjaston julkaisuarkistoon. Tunnus tulee hakea ennen aineiston julkaisua. Tunnuksia haetaan Kansalliskirjastosta: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/isbn-ja-issn-tunnusten-hakeminen-julkaisuille>.

Kirjastoon tallennettaviin aineistoihin ei lueta arkistoaineistoja, kuten toimintakertomuksia, pöytäkirjoja, sääntöjä, esitteitä, mainoksia eikä julkisen jakelun piiriin kuulumattomia jäsenlehtiä tai oppimateriaaleja. Nämä eivät yleensä ole julkaisuja, jotka saivat ISBN- tai ISSN-numeron.

Julkaisun metatiedot

Teoksen tekijä voi tallentaa julkaisuun teosta kuvailevia metatietoja, esimerkiksi asiasanoja ja kuvien vaihtoehtokuvauksia sekä käyttöoikeuksia ja tunnisteita koskevat tiedot. Työväenliikkeen kirjasto täydentää kuvailutiedot.

Julkaisusta tallennetaan vähintään seuraavat tiedot:

- julkaisun kieli
- tekijä(t)
- otsikko (nimeke)
- kustannuspaikka, kustantaja ja kustannusaika
- tunnistenumerot (pysyvä osoite)
- käyttöoikeus (käyttöoikeuslisenssi, tekijänoikeuden haltija)
- asiasanat

Asiasanoja tallennettaessa käytetään Kansalliskirjaston Finto-verkkopalvelusta (<https://finto.fi/fi/>) löytyviä YSO-, YSO-aika-, YSO-paikat-, Kanto- ja Metatietosanastoa.

Käyttöoikeusmerkintä

Teoksen tekijänoikeuden haltija päättää aineistonsa käyttöoikeuksista. Tämä koskee myös Työväenliikkeen kirjaston julkaisuarkistoon tallennettavissa aineistoissa käytettäviä lisenssejä. Tiedejulkaisuissa suosituksena on, että julkaisut tallennetaan CC BY -lisenssillä, jonka perusteella käyttäjät voivat vapaasti lukea, tulostaa, jakaa, kopioida ja muokata julkaisua sekä luoda uusia aineistoja sen pohjalta edellyttäen, että tekijä, lisenssi ja julkaisun alkuperäinen julkaisupaikka mainitaan. Kotimainen avoimen tieteen linjaus, eurooppalaisten tiederahoittajien yhteenliittymän Plan-S, Suomen Akatemia ja esimerkiksi Helsingin yliopisto suosittelevat kyseisen lisenssin käyttöä.

Jos tekijänoikeuden haltija haluaa rajata julkaisun käyttömahdollisuuksia kyseiseen lisenssiin nähden, voidaan suositella CC BY-NC-ND -lisenssiä. Tällöin aineistoa voi kopioida ja levittää missä tahansa välineessä ei-kaupallisessa tarkoituksessa. Aineistoa ei sen sijaan voi käyttää kaupallisiin tarkoituksiin eikä myöskään muokata tai luoda sen pohjalta uusia aineistoja. Tekijä, lisenssi ja julkaisun alkuperäinen julkaisupaikka on mainittava myös, jos aineistoa käytetään uudelleen. Työväentutkimus Vuosikirja julkaistaan vuodesta 2023 lähtien CC BY-NC-ND -lisenssillä.

Jos tekijä ei halua luovuttaa käyttöoikeuksia eteenpäin edellä mainittujen lisenssien ehtojen mukaisesti ja aineistot halutaan Kopioston kopiointiluvan ja -korvausjärjestelmän piiriin, suosituksena on Kopioston laatiman ©-info-kuvakkeen käyttö. Tällöin aineistoihin suositellaan merkittävän kuvakevaihtoehto, joka sallii kopioinnin ja käytön opetus- ja työkäytössä Kopioston kopiointiluvalla. Kuvakkeen voi tilata Kopioston verkkosivuilta.

Lisätietoa CC-lisensseistä: <https://creativecommons.fi/lisenssit/>

Lisätietoa kotimaisesta avoimen tieteen linjauksesta: <https://avointiede.fi/fi/linjaukset-ja-aineistot>

Lisätietoa ©-info-kuvakkeesta ja sen tilaamisesta: <https://www.c-info.fi/>

Saavutettavuusvaatimukset

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) velvoittaa lain piiriin kuuluvia palveluita noudattamaan WCAG 2.1 -ohjeistusta (Web Content Accessibility Guidelines) vähintään AA-tason kriteerien mukaisesti. Siten myös Työväenliikkeen kirjaston julkaisuarkistoon tallennettavien aineistojen tulee täyttää kyseiset kriteerit. Ohjeistuksilla pyritään varmistamaan, että myös toimintarajoitteiset voivat käyttää julkaisuja. AA-tasolla huomiota kiinnitetään muun muassa seuraaviin asioihin:

- 1) Otsikot on erotettu hierarkkisesti leipätekstistä.
- 2) Kuville on olemassa tekstivastineet (ns. vaihtoehtoiset kuvaukset).
- 3) Tekstin, taustan ja muiden elementtien värikontrasti tekee niistä toisistaan erottuvia, ja värien käytössä on huomioitu värisokeat lukijat.
- 4) Tiedoston kieli on määritelty.

Kriteerit on syytä ottaa huomioon julkaisua taittaessa, mutta julkaisua voidaan muokata kriteerien mukaiseksi myös taittovaiheen jälkeen. Esimerkiksi Adobe InDesign tarjoaa työnkulun, joka mahdollistaa aineiston muuttamisen saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Aineiston muokkaa kriteereitä vastaavaksi lähtökohtaisesti tekijä / julkaisija, mutta työ voidaan tehdä myös yhteistyössä Työväenliikkeen kirjaston kanssa tallennussopimuksen perusteella.

Lisäohjeita saavutettavan sähköisen julkaisun tekemiseen:

<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/> (Aluehallintovirasto)

<https://www.saavutettavasti.fi/saavutettavat-asiakirjat/> (Saavutettavuuskirjasto Celia)

<https://julkaisekaikille.fi/> (Saavutettavuuskirjasto Celia)

Työväenliikkeen kirjaston yhteyshenkilöt

Elektronisten julkaisujen ilmoittaminen kirjaston kokoelmatietokantaan Helkaan luettelointia varten: anu.turunen@tyovaenperinne.fi

Helda-tallennuspalvelusopimukset: tuija.siimes@tyovaenperinne.fi, puh. 0440 750 4229

Työväentutkimus Vuosikirja: alpo.vakeva@tyovaenperinne.fi